

19/11

Älskvärd och lycklig general

General Patton och general Douglas vid ett sammanträffande i november 1945.

ÅTMINSTONE på en punkt har höstens litteratur varit utomordentlig. Genom val blott bland memoarerna är en rad förstklassiga julklappar säkrade. Ernst Wigforss, Emilia Fogelklou, Bertil Malmberg: deras böcker är så olika, så särpräglade att det vore frestande att på den grundvalen bygga upp en debatt om karaktärer och öden, men de liknar varandra genom att de roar, lär och gör oss optimistiska i fråga om människorna. Då anmälaren grep sig an med general Archibald Douglas minnesbok *Jag blev officer* (Bonniers, 20 kr.) var det inte i förhoppning om att finna en fjärde i raden; några irriterande militära utlåtanden hade skapat en viss misstro mot förre arméchefens författarskap. Men även här möter en person som det är en glädje att lära känna, utåtriktad, en smula konventionell, föga originell i fråga om idéer och intellektuell inriktning — och dock med en älskvärdhet, en glad iver, en frisk och lycklig berättarglädje, som jämte en briljant stil ger glans åt en skildring av föga märkliga yttre och inre händelser.

På bokens andra sida berättar författaren om hur han som barn vaknar på faderns gård Gerstorp i Östergötland och halvt i drömmen fantiserar om den lyckliga dag som möter. "Jag har skäl att med tacksamhet tänka på att mina första barndomsminnen utgjorde uppvaknande till ett liv, som skulle bli likt en ljus och varm och ändå äventyrsfylld somnarmdag." Detta är anslaget till

123

minnena från barndoms- och ungdomstiden, från åren som ung officer vid Livdragonerna, som generalstabare, regementschef och slutligen som general, militärbefälhavare och chef för armén. Man kunde vänta sig att den unge greven och gardesofficeren, son av en utrikesminister och riksmarskalk, elegant och vacker, skulle te sig som en utmanande representant för gyllene ungdom, snobberi och preusseri vid sekelskiftet. Men så är inte fallet. Snarare är det en "sträng lycka" som skildras, en vek människas inväxande i arbete och ansvar.

Det är något högst civilt över denne framgångsrike militär. Han tvekade om han skulle bli officer — därav bokens titel — och om han skulle förbli officer; först då befordringarna till högre poster kom, vid några och fyrtio år, tycks han ha förstått att han på fullt allvar blivit officer. Konstnärliga intressen, främst sång och musik, gav färg åt livet utanför kasernergården. Aktenskapet med en professorsdotter, vars familj såg något operettmässigt i grevar och löjtnanter, samt uthägnheten i en intellektuell miljö bidrog att hindra varje extrem militarisering.

Därmed är inte antytt att riket skulle ha försumrats.

Även om minnena från herrgårdarna i Östergötland och skoltiden i Uppsala är det mest tjusande i boken, så är dess mest upplysande partier berättelserna från arbetet. Man får reda på vilka problem som författaren ställdes inför på varje post, vid varje befordran, man deltar i försöken att förbättra och hitta på nyheter, och i sin helhet ger boken en fängslande bild av svenskt militärliv under nära femtio år. Till detta

Fältmarskalk von Rundstedt och general Douglas i Saint-Germain 1940.

kommer deltagandet som svensk frivillig i det finska frihetskriget 1918 och en rad resor under och mellan de båda världskrigen till fronter och utländska militärförband.

General Douglas karaktäriserar ofta de många människor, främst militära kamrater, som han mött i dessa skiftande miljöer. Då och då framskymtar en förmåga att ge något väsentligt, men tyvärr har författaren i regel stannat vid det korrekta schablonmässiga. Allt för ofta blir intrycket att han inte säger hela sanningen trots att han måhända inte säger annat än sanning. Som så många memoärförfattare säger han verkligen kritiska saker endast om de döda; att han inte följer den triviala paroll som föreskriver motsatsen är tilltalande, men hans korrekta välvilja mot de levande är en svaghet — även om man har klart för sig att den mera beror på älskvärdhet än på feghet.

De politiska erinringarna och reflexionerna i boken har knappast större intresse. En sak förtjänar antecknas: Douglas betonar att den enhetliga militära uppslutningen 1914 kring "den sammanhängande linjen" mot Staaffs "delade linje" var halvt framtvingen och sakligt svagt motiverad; det bör ihågkommas att på den tiden försvar för "den delade linjen" nära nog stämplades som landsförräderi. Med all rätt framhåller Douglas också att 1914 års försvarsordning, som så ofta påståtts ha varit vårt skydd mot indragande i kriget, i själva verket i sina huvudpunkter inte var genomförd vid krigets slut.

HERBERT TINGSTEN